

“ปฏิรูปการศึกษาต้องกล้าเริ่มที่โรงเรียน”

ออกแบบการ บริหารหลักสูตร เพื่อพัฒนาสมรรถนะ ผู้เรียน

หนังสือที่กล้าเปลี่ยน
วิธีการจัดการศึกษา

เล่มที่ 2

ชุดหนังสือ “COMPETENCY-
BASED SCHOOL
LEADERSHIP: การบริหารที่นำไป
สู่ผลลัพธ์” โดย

ภักดี จำนวนงค์

ออกแบบการบริหารหลักสูตร เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

ภักดี จำนงค์

ปฏิรูปการศึกษาต้องกล้าเริ่มที่โรงเรียน

150.-

ชื่อหนังสือ: ออกแบบการบริหารหลักสูตร
เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน
ผู้เขียน: นายรักดี จำนงค์
พิมพ์ครั้งที่ 1: พ.ศ. 2568

จัดทำโดย: นายรักดี จำนงค์

145/33 ถนนเพชรเกษม ตำบลคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
93000

ISBN: (E-book) 978-161-629-727-0

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

รักดี จำนงค์.

ออกแบบการบริหารหลักสูตร เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน.-- พัทลุง : [ม.ป.พ.], 2568.
300 หน้า.-- (Competency-Based School Leadership: การบริหารที่นำไปสู่ผลลัพธ์).

1. การวางแผนหลักสูตร. I. ชื่อเรื่อง.

375.001

ISBN 978-616-629-727-0

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ.2558

ห้ามลอกเลียนแบบหรือคัดลอกส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้

ยกเว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียน

คำนำ

“หลักสูตร” คือหัวใจของการขับเคลื่อนการเรียนรู้ในโรงเรียน และ **“สมรรถนะ”** คือเข็มทิศที่ชี้ทางสู่การเรียนรู้เพื่อชีวิตจริงของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การบริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันมิใช่เพียงการดูแลการเรียนการสอนให้ดำเนินไปตามแผนเท่านั้น หากแต่ต้องมองเห็น “เป้าหมายสุดท้าย” ของการศึกษาในเชิงผลลัพธ์ (Outcome-Based Education) ซึ่งคือ การทำให้ผู้เรียน “มีสมรรถนะในการดำเนินชีวิตและสร้างคุณค่าร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

การออกแบบหลักสูตรจึงต้องเปลี่ยนจากการจัดลำดับเนื้อหา (Content Sequence) ไปสู่การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่พัฒนา “สมรรถนะหลัก” ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

หนังสือเล่มนี้ “ออกแบบการบริหารหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน” เป็นเล่มที่สองในชุดหนังสือ Competency-Based School Leadership: การบริหารที่นำไปสู่ผลลัพธ์” ซึ่งต่อยอดจากเล่มแรก “นำด้วยวิสัยทัศน์ สู่โรงเรียนฐานสมรรถนะ”

จากการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้นำโรงเรียน เราจะก้าวเข้าสู่การ
ออกแบบระบบหลักสูตรที่เป็นรูปธรรมและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์นั้น
ให้เกิดขึ้นจริงในระดับห้องเรียน

ในเล่มนี้ ผู้อ่านจะได้เรียนรู้แนวทางการออกแบบและบริหาร
หลักสูตรฐานสมรรถนะระดับโรงเรียน ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบท
การสร้างโครงสร้างหลักสูตร การออกแบบแผนการเรียนรู้เชิงบูรณ
การ ไปจนถึงการใช้ Learning Outcomes เพื่อขับเคลื่อนระบบ
หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

หนังสือไม่ได้มุ่งเพียงให้ความรู้เชิงทฤษฎี แต่ยังนำเสนอ
เครื่องมือ ตัวอย่าง และแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงใน
บริบทของโรงเรียนไทย

ผู้เขียนหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นคู่มือสำหรับผู้นำทางการ
ศึกษา ครูผู้สอน และทีมพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียน ในการสร้าง
ระบบหลักสูตรที่ตอบโจทย์สมรรถนะผู้เรียน และนำไปสู่การ
เปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของการเรียนรู้ในโรงเรียนไทยอย่างยั่งยืน

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ: จากหลักสูตรเนื้อหา สู่หลักสูตรฐาน

สมรรถนะ..... 1

1. ความหมายและหลักการของหลักสูตรฐาน

สมรรถนะ..... 1

2. ความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงระบบหลักสูตรใน

ยุคศตวรรษที่ 21..... 5

3. สมรรถนะหลักของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวโน้มสากล..... 11

4. บทบาทของผู้นำและทีมหลักสูตรในโรงเรียนฐาน

สมรรถนะ..... 19

บทที่ 2 การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ระดับโรงเรียน..... 26

1. แนวคิดการออกแบบหลักสูตรเชิงสมรรถนะ

(Competency-Based Design Framework)..... 26

2. ขั้นตอนการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรระดับ	
โรงเรียน.....	32
• วิเคราะห์บริบทและความต้องการของผู้เรียน	
• กำหนดสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะ	
• กำหนดสาระสำคัญและมาตรฐานการเรียนรู้ที่	
เชื่อมโยงสมรรถนะ	
• ออกแบบโครงสร้างเวลาเรียนและกลุ่มสาระ	
อย่างยืดหยุ่น	
3. ตัวอย่าง “แผนผังโครงสร้างหลักสูตรโรงเรียน	
ฐานสมรรถนะ”	39
4. แนวทางการจัดระบบบริหารหลักสูตรภายใน	
โรงเรียน.....	44
บทที่ 3 การสร้างแผนการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อ	
พัฒนาสมรรถนะผู้เรียน.....	48
1. หลักการของการบูรณาการการเรียนรู้	
(Integrated Learning Design)	48

2. กระบวนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้เชิง	
สมรรถนะ.....	52
○ การกำหนดสมรรถนะเป้าหมาย	
○ การเลือกสถานการณ์การเรียนรู้ที่	
ท้าทาย (Authentic Learning	
Situation)	
○ การวางกิจกรรมที่พัฒนา “รู้-คิด-	
ทำ-เป็น”	
3. การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริม	
สมรรถนะ.....	55
4. ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้เชิงบูรณาการ	
ระดับชั้นเรียน.....	58
5. การบริหารทีมครูในการพัฒนาแผนร่วม	
(Collaborative Planning).....	63

บทที่ 4	การใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ขับเคลื่อนหลักสูตร.....	67
1. ความหมายและประเภทของผลลัพธ์การเรียนรู้.....		67
2. การเชื่อมโยง Learning Outcomes กับ Competency Framework.....		68
3. การใช้ Learning Outcomes เพื่อวางแผนหลักสูตรระดับโรงเรียน-ห้องเรียน.....		72
4. การติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและการปรับหลักสูตรเชิงระบบ.....		76
5. ตัวอย่าง “ระบบข้อมูลผลลัพธ์การเรียนรู้” ที่ใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียน.....		81

บทที่ 5 การบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบและ ยั่งยืน.....	85
1. โครงสร้างการบริหารหลักสูตรในโรงเรียน ฐานสมรรถนะ.....	86
2. บทบาทของคณะกรรมการหลักสูตรและครู แกนนำ.....	90
3. ระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินหลักสูตร (Curriculum Supervision & Evaluation).....	91
4. การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรแบบมี ส่วนร่วม (Participatory Curriculum Improvement).....	94
5. ตัวอย่างแนวปฏิบัติ (Best Practices) จาก โรงเรียนฐานสมรรถนะ.....	96
บทที่ 6 สรุปแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อ สมรรถนะ.....	99

1. บทเรียนสำคัญจากการเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตร	
ฐานสมรรถนะ.....	99
2. Checklist สำหรับการออกแบบหลักสูตร	
โรงเรียน.....	101
3. ตัวชี้วัดความสำเร็จของระบบหลักสูตรฐาน	
สมรรถนะ.....	103
4. เส้นทางการพัฒนาหลักสูตรอย่างยั่งยืน	
(Curriculum Development Roadmap).....	105
ประวัติผู้เขียน.....	107

บทที่ 1

บทนำ: จากหลักสูตรเนื้อหา สู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ

1. ความหมายและหลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

1.1 ความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBE) เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน พัฒนา “สมรรถนะ” (Competency) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะส่วนบุคคลอย่างบูรณาการ เพื่อปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม (อุษณีย์ อนุรุทธิ์, 2563; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักสูตรฐานสมรรถนะคือหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ในลักษณะของ “สมรรถนะที่พึงประสงค์” มากกว่าการเน้นเนื้อหาหรือปริมาณความรู้ โดยมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคใหม่ (สุวิทย์ มูลคำ, 2564; OECD, 2019)